

Arbeidsinnvandring og de nye EU-landene fra Øst- og Sentral-Europa

Den 1. mai 2004 ble Den europeiske union (EU) utvidet med ti nye medlemsland.⁴ Det innebærer at også det felles arbeidsmarkedet etter EØS-avtalen ble utvidet til å omfatte 75 millioner nye borgere. I henhold til avtalen har borgerne av de nye EU-landene i utgangspunktet lik rett til opphold og arbeid i EØS-området som borgere av andre medlemsland, men det ble gitt anledning til å innføre overgangsordninger for arbeidstakere fra de nye landene.

Det ble i 2004 innvilget 25 100 førstegangs arbeidstillatelser til borgere av de nye EU-landene. Det er en økning på nesten 40 prosent sammenlignet med 2003, da det ble innvilget 18 200 tillatelser. Over 20 500 (80 prosent) av tillatelsene i 2004 ble gitt etter EØS-regelverket. I tillegg ble i underkant av 2 900 EØS-tillatelser og 700 vanlige arbeidstillatelser fornyet i 2004. I 2003 ble det registrert over 1 100 fornyelser.

Teksttabell 3. Arbeidstillatelser til nye EU-land totalt og fordelt på type tillatelse, 2003-2004

	2003	2004
EØS-tillatelser*		20 533
Sesongtillatelser	16 296	3 356
Spesialisttillatelser	485	135
Andre tillatelser	1 392	1 076
Totalt	18 170	25 100
Fornyelser EØS-tillatelser		2 854
Fornyelser arbeidstillatelser	1 441	704

* Herav 7 409 med varighet over tre måneder.

Noe av økningen i antall tillatelser kan forklares med at Norge har et godt arbeidsmarked innen bygg- og anleggsbransjen, og det er her vi i stor grad finner personer med bakgrunn fra de nye EU-landene. Det har tidligere forekommet illegalt arbeid blant personer i denne gruppen, og det er grunn til å tro at flere av disse nå har formalisert sitt arbeidsforhold i Norge.

Tidligere har borgere av disse landene hovedsakelig inngått i arbeidsforhold av kortere varighet med sesongarbeidstillatelse eller spesialisttillatelse. Det ble imidlertid gitt svært få spesialisttillatelser i 2003 (480) sammenlignet med sesongarbeidstillatelser (16 300).

Det er grunn til å anta at det også i 2004 var sesongarbeid som utgjorde den største delen av tillatelsene,⁶ siden de fleste EØS-tillatelsene ble gitt med en varighet på inntil tre måneder og hele 75 prosent av tillatelsene ble gitt med en varighet på seks måneder eller kortere. I 2004 ble det også innvilget i underkant av 3 400 sesongarbeidstillatelser etter det ordinære regelverket. De aller fleste tillatelsene ble innvilget i forbindelse med sommermånedene, da det tradisjonelt har vært behov for mange sesongarbeidere i landbruket. Det er derfor grunn til å anta at mellom 70 og 80 prosent av alle tillatelsene ble gitt for sesongarbeid. Det er heller ikke uvanlig at arbeid som faller inn under en spesialisttillatelse, også er av kortere varighet. Arbeidsinnvandringen fra de nye EU-landene i 2004 var altså fremdeles preget av kortvarige opphold.

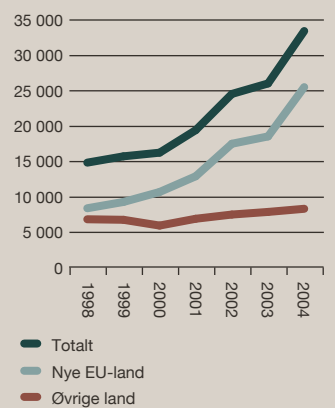
Hvem kommer, og hvor arbeider de?

Det ble gitt flest tillatelser til arbeidstakere fra Polen, som med over 16 000 innvilgelser utgjorde 64 prosent av alle tillatelsene. Deretter kom borgere fra Litauen med 24 prosent og borgere fra Latvia med fem prosent. I alt 70 prosent av arbeidstakerne var menn.

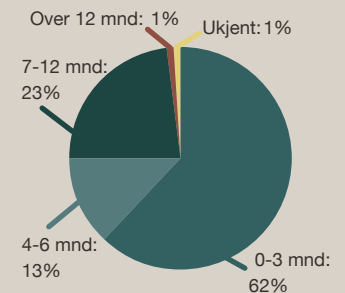
Teksttabell 4. Arbeidstillatelser, herunder EØS-tillatelser, totalt og fordelt på nye EU-land, 2004

Land	Totalt 2004	Herav EØS
Estland	724	573
Kypros	2	2
Latvia	1 165	912
Litauen	6 044	4 963
Malta	2	1
Polen	16 035	13 156
Slovakia	597	521
Slovenia	18	14
Tsjekkia	379	310
Ungarn	134	81
Totalt	25 100	20 533

Arbeidstillatelser fordelt på nye EU-land og øvrige land, 1998-2004

EØS-tillatelser til arbeid til nye EU-land fordelt på varighet, prosent, 2004

Norge innførte en overgangsordning for åtte av de nye EU-landene (alle utenom Kypros og Malta). Ifølge overgangsreglene må arbeidstakere fra de nye medlemslandene ha oppholdstillatelse før de begynner å arbeide. Videre må lønns- og arbeidsvilkårene være i henhold til tariff eller regulativ der slike avtaler foreligger. I "uregulerte" arbeidsforhold skal inntekt svare til lønn som er normal for det aktuelle stedet og yrket. Det gis bare tillatelse for den perioden som arbeidsavtalen gjelder, og maksimalt for ett år om gangen.⁵ Overgangsordningen omfatter ikke tjenesteytere eller selvstendig næringsdrivende.

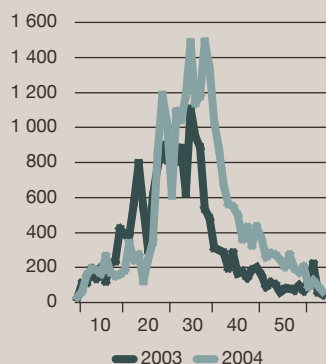
⁴ De ti landene er Estland, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia og Ungarn.

⁵ Les mer om overgangsordningen i UDI-rapporten *Evalueringsrapport om foreløpige konsekvenser av EØS-utvidelsen - 1. rapport* (desember 2004). Rapporten er tilgjengelig på www.udi.no

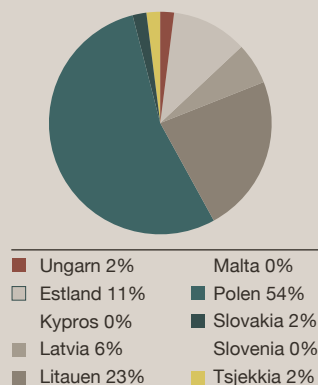
⁶ Etter EU-utvidelsen gis de fleste tillatelsene etter de samme hjemlene i EØS-regelverket og det er derfor ikke lenger mulig å skille de forskjellige typer arbeidstakere; sesongarbeidere, spesialister osv, fra hverandre.

Arbeidstillatelser til nye EU-land fordelt på uke. 2003-2004

EØS-tillatelser til arbeid til nordiske land fordelt på nye EU-land, prosent. Mai til og med september 2004

Politiet innvilget de aller fleste søknadene fra personer fra de nye EU-landene i 2004. Utlendingsdirektoratet innvilget nærmere 1 200 av de drøyt 20 500 tillatelsene som ble gitt. Flest tillatelser ble gitt i Søndre Buskerud (1 880), Hedmark (1 840) og Vestfold (1 720), altså politidistrikter som omfatter store jordbruksområder. Oslo politidistrikt kom på fjerdeplass med 1 580 tillatelser. Færrest tillatelser ble gitt av politidistriktene i Nordland, Troms og Finnmark.

Norden

Ser man på de nordiske landene samlet, gav Norge 60 prosent av alle EØS-tillatelsene som ble gitt til arbeidstakere fra de nye EØS-medlemslandene. Dette omfatter tillatelser med varighet på tre måneder eller mer gitt i perioden 1. mai 2004 til og med utløpet av september 2004. Tillatelser til tjenesteytere og selvstendig næringsdrivende er ikke inkludert.⁷

Teksttabell 5. EØS-tillatelser til arbeid med varighet over tre måneder totalt og fordelt på nordiske land. Mai til og med september 2004

	Danmark*	Finland	Norge	Sverige	Totalt
Estland	34	713	265	180	1 192
Kypros			1	2	3
Latvia	169	67	285	150	671
Litauen	587	22	1410	383	2 402
Malta				1	1
Polen	574	43	3 860	1 253	5 730
Slovakia	34	5	157	20	216
Slovenia	2		9	6	17
Tsjekia	25	7	61	69	162
Ungarn	45	21	42	85	193
Totalt	1 470	878	6 090	2 149	10 587

* Tall fra Danmark inkluderer også tillatelser gitt med varighet under tre måneder.

Tallene viser at det i Norden ble gitt flest tillatelser til borgere fra Polen, som med 54 prosent utgjorde over halvparten av alle arbeidstakerne fra de nye EU-landene. Litauen var nummer to med 23 prosent av tillatelsene, og deretter kom Estland med 11 prosent.

⁷ Statistikken må tolkes i sammenheng med at landenes regelverk og praksis på området kan påvirke hvordan saker registreres mv. Finland og Sverige registrerer for eksempel ikke tillatelser med varighet under tre måneder. Den statistikken som presenteres her, omfatter derfor kun tillatelser med varighet over tre måneder, med unntak for Danmark som ikke kan skille ut tillatelser med varighet under tre måneder.